

Najznámejšie antické úslovia

Prečo sa hovorí...
Achillova päta, kopa ma múza,
jablko sváru...

Najznámejšie antické úslovia

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.fragment.sk
www.albatrosmedia.sk

Petr Kostka
Najznámejšie antické úslovia – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

Petr Kostka

Najznámejšie antické úslovie

Ilustroval Josef Pospíchal

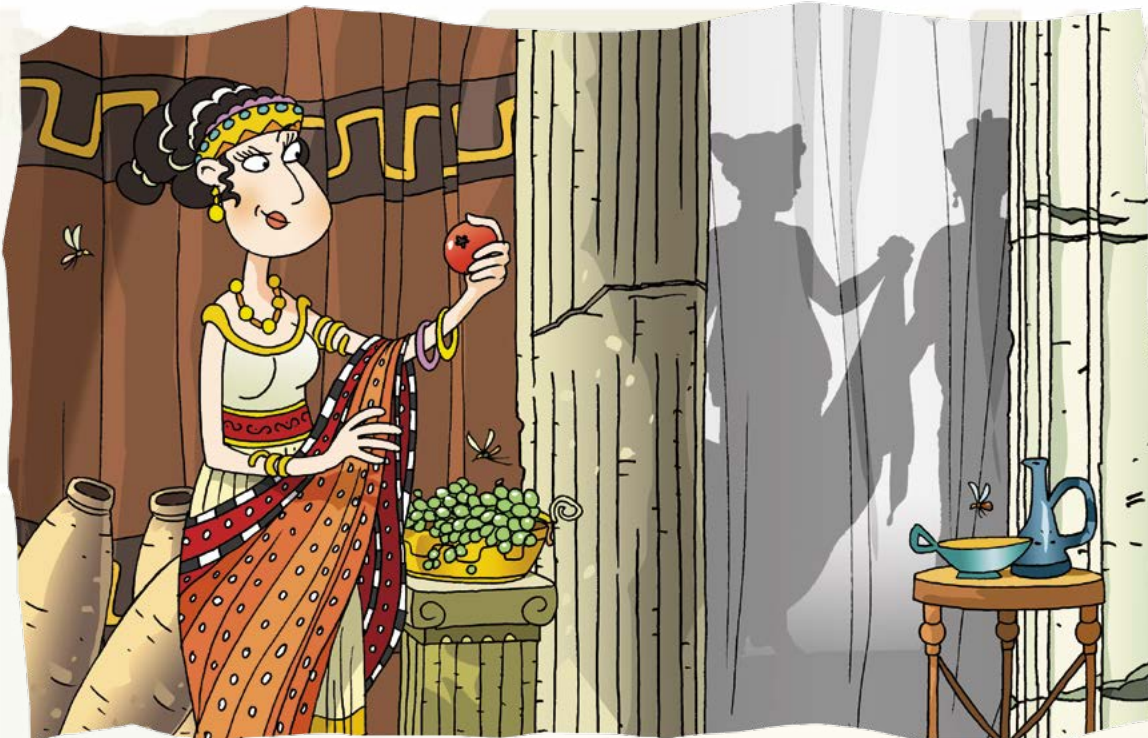
Úvod

Viete, prečo sa nebezpečný počítačový vírus tajne uložený v počítači volá trójsky kôň? Alebo odkiaľ pochádza výrok všetky cesty vedú do Ríma a kedy sa používa? Tieto a veľa ďalších ustálených slovných spojení vzniklo v antike – v starovekom Grécku, kolíske našej civilizácie, a v starovekom Ríme, ríši obopínajúcej takmer celý vtedy známy svet. Z tohto základu našej civilizácie pochádza aj prvé európske literárne dielo Iliada a Odysea od známeho starovekého básnika Homéra. To on opísal trójsku vojnu a dobrodružnú cestu Odysea za zlatým rúnom, on stvoril božský Olymp a zaznamenal, ako to vo svete antických bohov chodilo a čo všetko sa stalo, keď sa rozhnevali alebo zalúbili.

Aj Rímska ríša stála pri základoch našej modernej civilizácie. Opisy jej vojenských úspechov, mocenských sporov, životopisy cisárov, ale aj poézia a dráma, to všetko patrí do zlatého fondu svetovej literatúry.

Ľudia si po celé stáročia radi rozprávali antické báje, dali sa unášať silnými príbehmi o bojovníkoch, láske a zrade. Tak sa napríklad hrdinský súboj udatného Bellerofonta na okrídlenom koni Pegasovi s príšerou Chimérou stal predobrazom všetkých rozprávok, v ktorých princ zvíťazí nad trojhlavým či deväťhlavým drakom a oslobodí princeznú.

Všetky tieto príbehy sú veľmi pôsobivé a všeobecne známe, preto sa ich obsah preniesol aj do bežnej reči. A tak neraz začujeme, že niekto sa tvári ako sfinga alebo otvoril Pandorinu skrinku. Poďme si ich v krátkosti porozprávať, aby sme vedeli, z čoho tieto často používané úslovie vznikli a čo znamenajú.

Jablko sváru

Bol to medzi nimi večný problém. Nedokázali sa dohodnúť, stále sa pre to škriepili. Bolo to ich jablko sváru.

Keď sa ženíl kráľ Péleus, otec slávneho Achilla, chcel mať pompéznú svadbu. „Pozvem všetkých bohov,“ rozhodol sa. Zabudol však na Eris, bohyňu sváru. Tá sa rozhnevala, a keď bola svadba v najlepšom a božskí svadobčania sa dobre zabávali, vhodila medzi nich jablko. Na ňom bolo napísané:
Pre najkrajšiu bohyňu.

Začala sa hádka, kto si jablko nechá. Héra, manželka najvyššieho boha Dia? Bohyňa múdrosti a umenia Pallas Aténa? Alebo Afrodita, bohyňa lásky a krásy? Svadobčania sa nedokázali dohodnúť. Rozhodnúť mal Paris, syn trójskeho kráľa Priama.

„Ak dostanem jablko ja, staneš sa najmocnejším kráľom na svete,“ nadbiehala mu Héra.

„Ja ti zaručím múdrosť a slávu,“ tvrdila Aténa.

„Daj jablko mne a budeš mať najkrajšiu ženu na svete,“ sľubovala Afrodita.

Paris dlho neotáľal a dal jablko Afrodite. Bohyňa svoj sľub splnila. Do Parida sa zalúbila Helena, ktorá však bola vydatá. Jej manželom bol Menelaos, kráľ Sparty.

Paris svoju lásku uniesol a odviezol do domov do Tróje. To však spartský kráľ nemohol nechať len tak. K brehom Tróje sa vydalo tisícdvesto vojnových lodí. Tak sa pre jedno jablko začala trójska vojna.

„Jablko sváru“ je výraz pre dlhodobý, ťažko riešiteľný a opakovaný spor, v ktorom nie je možné nájsť zmierlivé riešenie.

Achillova päta

Bolo to jeho starostlivo skrývané zraniteľné, slabé miesto.
Bola to jeho Achillova päta.

V radoch gréckych dobyvateľov mesta Tróje bojovali najväčší hrdinovia tej doby. Najstatočnejším, najodvážnejším a najsilnejším z nich bol chrabý Achilles, ktorý sa stal aj najslávnejším hrdinom Homérovho básnického eposu Iliada, opisujúceho trójsku vojnu.

Otcom Achilla bol udatný kráľ Péleus a matkou bohyňa morských vôd Tetida. Vedela, že jej syna čaká osud bojovníka, preto sa rozhodla zabezpečiť mu nesmrteľnosť. Ponorila ho do posvätnej rieky Styx vytekajúcej z podsvetia, nie však celého. Držala ho za päť, ktorá sa tak stala jediným zraniteľným miestom na jeho tele.

Z Achilla vyrástol udatný muž. Hovorí sa, že už ako šesťročný ulovil svojho prvého kanca. Keď dospel, vydal sa po boku gréckeho hrdinu Odysea získať slávu a povesť bojovníka do trójskej vojny. Od otca dostal

nádhernú zbroj, pôvodne darček bohov, k tomu nesmrteľné kone a skvelý voz.

Pod hradbami Tróje Achilles statočne bojoval celých deväť rokov. V desiatom roku vojny začali Gréci prehrávať. Začali sa medzi sebou hádať a Achilles odmietol ďalej bojovať. Zdalo sa, že mesto nebude nikdy dobyté. Keď však zomrel jeho najvernejší priateľ Patroklos, Achilles sa vrátil na bojisko. To sa mu stalo osudným. Boh slnka Apolón, ktorý stál na strane Tróje, totiž vedel o zraniteľnom mieste na jeho tele. A tak v bojovom virvare, keď Trójan Paris vystrelil na Achilla šíp, Apolón ho nasmeroval na päť. Dovtedy neporaziteľný hrdina padol mŕtvy na zem. Gréci Trójanov nakoniec porazili a mesto dobyli. Achilles sa stal stelesnením udatného hrdinu, ktorému nesmrteľnosť zabezpečila práve jeho zraniteľná päť.

A tak aj dnes, keď chceme o niekom povedať, že má nejaké slabé miesto, že je v niečom zraniteľný, povieme, že je to jeho Achillova päť.

Keď vieme, že máme nejakú slabinu, nejaké chýlostivé a zraniteľné miesto, a snažíme sa to starostlivo utajiť, vravíme, že je to naša „Achillova päť“.